

GOGOETARI LEIHO

Hamaikagarrenean berriro ere sexulinguistikaz

POLEMIKA LUZE LUZEA EGIN DA. Polemika luze luzea egin da. Horrek erakusten du arazoa badela, izan ere; gainera, alde edo moldez, jendartearen erdiari bederen dago-kio. Eztabaida guztietan bezala, belarri gor-rak eta gaizki ulertzeak izan dira.

Horregatik ez dut uste gehiegizkoa dela horretan aipatu bi punduri buruz ohar zerbait egitea: lehenik, lexikoaren zama sinboli-koaz; bigarrenik, 'jende' hitza 'giza-ren' lekuan erabileraren zuzentasun linguisti-koaz.

—Lehenik. Sinboloaren indarrak oharta-razteko, Iñaki Seguiolak polemika honetan argumentatuak emango dit estakurua. Harek dio 'gizon' / 'emakume' hitz bikote oposa-tuan, lehena ez-markatua izan daitekeela, hau da, sexugabekoa. Bere eritzia argitzeko adibide bat hartu du: egun / gau bikotean ere, lehena ez da markatua, eta 24 orduko epea ere adierazten du; gaua, aldiz, markatua da eta bakarrik egunaren erdia adieraz dezake. Adibidea oso txarra da, faltsua delako, eta denbora berean bikaina, oso esanguratsua delako. Faltsua: hegoaldetarrok 'gaur' (=gau honetan) esaten dugunean, 24 orduko epeari buruz ari gara, eta ez soilki gauari buruz; egutegi zaharretan ilargiak eta gauak zenba-tzen ziren. Bikaina: gizona egunari eta ema-kumea gauari parekatzea, gure artean bizi diren sinboloei jarraitzea delako; eta sinbo-loaren eragina hain da haundia izan, non errealitatea izkutatu bait du.

Hori sinboloaren indarrari buruz.

Hots, sinboloak hizkuntzan ere erabiltzen dira. «Adierazteko moduak ez du eskuarki adieraziarekin zer ikusirik» esan izan da, Stalinen jakinduriaren gainean finkatuz. Ja-danik A. Juanena ihardoki zaio teoria horri, eta nik ere zerbait esan nahi nuke. Utz deza-gun Stalin bere txeka eta deportazioetan, ho-rietan bait zen aditua eta ez hizkuntzalaritzan. Hizkuntz-signoa ez-motibatua eta arbitra-ria dela aldarrikatu zuen Saussurek. Baina aspalditxoan. Geroztik denbora pasatu da, eta Jakobson mundu honetan ibili zenetik bederen, arbitrariotasun horren eremua mu-rriztu egin da biziki; sinbolo motibatuek hiz-kuntzan daukaten lekua aztertu dute semio-tikariek, eta haundixkoa dela atxeman ere: hartan oinarritzen dira polisemia, zentzu he-datua, hitz jokuak... Todorov-en ustez ('Théories du symbole'), ezin zenbatuzkoak dira signoen gainean txertatzen diren sinbo-loak eta, halere, etengabeki esaten da dena signoa dela eta sinboloa ez dela existitu ere egiten: «Plus l'activité symbolisante est in-tense, plus elle sécrète cet anticorps qu'est l'affirmation métasymbolique selon laquelle le symbol nous est inconnu... Nous déclarons que nous —les hommes adultes normaux de l'Occident contemporain— sommes exempts de faiblesses liées à la pensée sym-bolique, que celle-ci n'existe que chez les autres: les animaux, les enfants, les femmes, les fous, les poètes, les sauvages, les ancêtres».

Baina gatozen gure 'giza-ra'. Demagun hitz hori erabiltzen dugula gure espeziea

Alfredo Alvarez Plagaro: 'Bi koadro berdin' (1991).

izendatzeko eta, horren arabera, gizakia bitan banatzen dugula: gizon eta emakumeetan; horietarik zein da 'gizakiago' lexikoaren aldetik? Zein da gure espeziearen prototipoa eta zein da bazter gelditzen, prototipoari ize-na mailegatzeko behartuta? Ez bait da dudarik, hitzuna 'giza-' erabiltzen duenean ez duela ahazten hitzaren lehen zentzu arrunta, gehie-netan erabiltzen dena eta ongi markatua dena gero genero aldetik. Fede handiko izan behar da sinesteko 'giza-ren' bidez egiten diren kultismoak genero horretaz ez direla kutsa-tuak; eta beti maskulinoa den 'gizagaixoa' salbuespena dela esatea, arazoari arinki ihes egitea da.

Alta, espeziearen izendatzeko beste hitz bat aukeratuz gero, genero kutsua eta ondo-riozko menpekotasuna desagertu egiten dira. Badakigu motibazioa behar dela hautu hau egiteko, eta motibazio hori ideologikoa izan daitekeela. Baina 'giza-' hautatzearen azpian ez ote da ideologiarik? Gure aukera, bederen etikoagoa da eta, linguistikoki, bestea bezain egokia, non ez den egokiago.

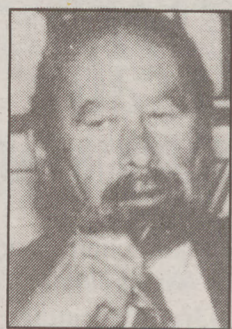
—Bigarrenik. A. Arrietaren artikuluan irakurri behar izan dugu 'gizarte' ez onartze-kotan 'giza-emakumarte' bezalako pedan-terietan eroriko garela. Asmatu duenak har beza bere bizkar delako pedanteria. Hasteko, polemika honetan egin diren proposamenak «ez doaz gramatikaren aurka, ez eta lexiko

berria asmatzera, baizik eta hizkuntz arauak errespetatuz, emakumeek agertzen dituzten esamoldeak proposatzen eta beren erabilera bultzatzen» (A. Elosgi). Nik dakidanez, 'jende-z' konposatutako hitzak proposatu dira, batez ere.

Eta horren zuzentasun linguistikoa argi gera dadin, erredundante eta luzea izango naiz, Lhanderen hiztegia zitutuko dut: «*Jen-daki*.— 1° race, espèce d'hommes. *Jendar-te*.— société, public, monde. *Jende*.— 3° homme, créature humaine, individu. *Jende-gisa*.— avec humanité. *Jendekari*.— socia-ble. *Jendeki*.— 2° individu, homme, person-ne. *Jendekin*.— 2° sociable, aimant de la société. *Jendemende*.— 1° génération. *Jen-detasun*.— 1° caractère d'homme d'honneur. Syn.: gizatasun. 2° savoir vivre. 3° acte de civilité. *Jendetu*.— se civiliser, s'humaniser».

Gure espezie izendatu orduan, jende hitzak, perpektua izateko, gauza bat bakarrik falta du: gaurko euskara modernoan erabili izatea. Erderakada bada, ez da animalia, aberea edo landarea baino handiagoa, ez eta azken ordukoa segurik. Bakoitzak bere hau-tua egin dezala, baina ez daitezela gurearen aurrean aztoratu, funts gabeko amalgametan finkatuz.

ANUNTXI ARANA

JOSE MANUEL
CABALLERO BONALD

Idazle espainiarra
EL DIARIO VASCO
92-V-26

«**L**apurreta eta jazarpen prozesu benetan penagarria za-baldu zen 1492an Ameriketara, eta gaur ere bizirik dago prozesu hori, Colonen aurreko kultureta-tik datozenek oihanetan edo erre-serbetan gorde beharra bait dute. Alderdi positibo bakarra arraza ezberdinen nahasketa izan zen. Gizakiak eta kulturak nahastu zi-ren, eta hori Atlantikoaz bi al-deetako herrientzat izan da abe-rasgarria. Borroka hura oso go-gorra izan bazen ere, kontutan hartu behar da gaur egungo erre-publika amerikarrek ordezkatzeko duten kultura berezi baten sorrera markatu zuela».

RINGO STAR

The Beatles taldeko baterijole
ohia
EL MUNDO DEL PAIS VASCO
92-V-26

«**B**izirik dagoen mito bat izatea benetan gogorra da zerbait berria egiteko asmoa edo nahia duenarentzat. Zailago egi-ten du bidea. Jendeak lehenaldiaz baino ez du hitzein nahi zurekin: zer moduz dagoen Paul McCart-ney, zer egiten duen Georges Har-risonek, benetan grabatu ote ge-nuen 'Sargent Peppers'... Nik, jakina, ulertu idazu, hitzein nahi dut lehenaldiaz, bai, baina bal-dintza batekin: lehenaldi hori ge-roaldira jotzeko abiapuntu baldin bada bakar-bakarrik, bestela ez».

IRAGARKI MERKEAK (943) 46 90 22

31 x 10 mm

EGUN BAT 480pta/21l
ASTEBETE 2.400 pta/104l
BI ASTE 4.100 pta/180l
HILABETE 6.300 pta/275l

31 x 15 mm

EGUN BAT 960 pta/42l.
ASTEBETE 4.750 pta/208l.
BI ASTE 8.300 pta/360l.

OHO

Irakasle lizentziatuak
Asignatura guztiak
Talde txikiak
☎ 394012 gaur
☎ 460393 eguerdiz

31 x 33 mm

31x33
MODULO A

EGUN BAT 1.925 pta/84l
ASTEBETE 9.550 pta/416l
BI ASTE 16.550 pta/720l
HILABETE 23.250 pta/1.010l

31 x 33ko
BI MODULO

EGUN BAT 3.850 pta/168l
ASTEBETE 19.100 pta/832l
BI ASTE 33.100 pta/1.440l
HILABETE 46.500 pta/2.200l

31 x 33ko
LAU MODULO

EGUN BAT 7.725 pta/336l
ASTEBETE 38.300 pta/1.664l
BI ASTE 66.250 pta/2.880l
HILABETE 92.900 pta/4.040l